

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 654632/7

בית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב יצחק אושינסקי – אב"ד, הרב מאיר קאהן, הרב יעקב מ' שטיינהויז

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד עמנואל שרעבי ועו"ד עינת גריכטר)

נגד

הנתבע: פלוני

הנדון: תשלום דמי שימוש במקרה שהאם מתגוררת עם הילדים הבגירים בדירת הצדדים

החלטה

בפנינו תביעה רכושית. הצדדים גרושים מסוף שנת 2020. וראו האמור בסיומה של החלטת בית הדין מיום כ"ז בניסן תשפ"א (9.4.21):

עד כאן עיקרי טענות הצדדים ההדדיות.

בית הדין הציע לגשת לפסיקת הדין תוך קבלת סיכומי שני הצדדים טרם הכרעה בסוגיות שעל הפרק. בית הדין שאל את הצדדים האם זהו רצונם, או שמא הם מעדיפים לגשת לפסיקת הדין ללא הגשת סיכומים, אף שכמובן שמורה להם זכות ערעור על כל החלטה. ב"כ הנתבע ביקש פסיקה ללא סיכומים וב"כ התובעת הסכימה לכך, לאחר שיחה והתייעצות עם האישה עצמה מחוץ לאולם הדיונים.

משכך, מעתה בית הדין ישקוד על מתן החלטתו בסוגיות שעל הפרק.

משכך, בית הדין יכריע כבר עתה בסוגיות הפתוחות שעל הפרק המוזכרות בהחלטת בית הדין הנ"ל בתוך טענות הצדדים ההדדיות.

ראשית נזכיר את עיקרי התיק עד כה תוך ציטוט מהחלטות קודמות שנתנו בו.

השתלשלות העניינים בתיק

ראשית נזכיר האמור בהחלטת בית הדין מיום י' בכסלו תש"פ (8.12.19):

ובכן, לאחר שמיעת עמדת שני הצדדים, בית הדין אינו מוצא עילה לעכב את גירושי הצדדים, לאור הפירוד הממושך ביניהם בן כמה שנים והסכמתם העקרונית להתגרש.

משכך, בית הדין קובע כי הצדדים יתגרשו לאלתר, כאשר ענייני הכתובה, הפיצוי והרכוש ידונו לאחר הגט.

[...]

משכך, המזכירות תפתח תיק לסידור גט, הצדדים יתגרשו כבר עתה; ולאחר הגט, ככל שתוגש בקשה על ידי התובעת או הנתבע לקביעת מועד לדרון

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בכתובה, פיצוי או חלוקת רכוש, בית הדין ישקול קביעת מועד כמקובל, אשר יהיה דיון הוכחות בתביעות שיעלו.

כן נזכיר האמור בהחלטת בית הדין מיום ט' בטבת תשפ"א (24.12.20):

בפנינו תביעת התובע לחלוקת רכוש.

התביעה המקורית הוגשה כבר ביום י"ט באייר תש"פ (13.5.20).

ונזכיר האמור בהחלטת בית הדין מיום י' בכסלו תש"פ (8.12.19):

[...]

והיום הצדדים התגרשו, והוגשה בקשה מאת הנתבע (תביעה) לחלוקת רכוש. משכך, ייקבע מועד דיון בה בפני הרכב מלא, אשר יהיה דיון הוכחות בתביעה זו, כאמור בהחלטה מעלה.

כן נזכיר האמור בהחלטת בית הדין מיום ה' באדר תשפ"א (17.2.21):

טוענת ב"כ התובעת: יש לדון גם במזונות הילדים.

טוען ב"כ הנתבע: יש לדון בחלוקת הרכוש. התובע הוא זה שרכש את הדירה ברחוב א', הוא זה שמימן את הדירה, ולכן נבקש שיורה בית הדין כי הבעלות המלאה של התובע. האישה עבדה בעבודות ניקיון, במקווה וכסייעת בגן ילדים, היא טענה בבית הדין שהיא רכשה את הדירה ושהיא עבדה לרכוש את הדירה, זה מתוך הפרוטוקול, אך היא הרוויחה 2000 ש"ח לחודש, ולא יעלה על הדעת שמכך רכשה את הדירה. לא טענה על מקור כספי אחר. הדירה נרכשה בשנת 1990 במחיר 80 אלף דולר. הם נישאו לפני הרכישה בשנת 1990. אנו מבקשים לחלוק את הרכוש לפי ההלכה.

טוענת ב"כ הנתבעת: אנו מבקשים לחלוק לפי החוק.

למעשה, שני הצדדים קבלו בקניין חלוקת הרכוש על פי חוק יחסי ממון ועל פי פסיקות בית המשפט העליון באשר לחוק.

מוסיף ב"כ הנתבע: הדירה נרשמה על שם שני הצדדים. הוא לקח משכנתא 40 אלף דולר, חצי מעלות הדירה. והיא שולמה עד לפני 4 שנים על ידי התובע מהחשבון משותף שהוא זה שסיפק כסף לחשבון המשותף, ומאז שהוא הורחק, האישה שילמה את המשכנתא מחשבונה הפרטי.

ומוסיף ב"כ הנתבע: בתיק אחר של בית הדין בהרכב אחר בתיק 998562/4 מיום 14.1.18, נרשם כי זה עוול לחלק בשווה, ויש לקבוע שהנכס יחולק לפי ההשקעה ולא על פי הרישום. אנו נשענים על הפסיקה הזו.

מגיבה ב"כ התובעת: הדירה נרכשה לאחר הנישואין, לא היה הסכם ממון, זה תא משפחתי אחד, אין מושג של 'שילם מכספו'. הוא הורשע, בני המשפחה סבלו ממצוקה נפשית, הוא פגע במשפחה, והוא ממשיך עתה באלימות כלכלית. הוא סירב לגרש במשך שנה. חצי מהמשכנתא שולמה מהחשבון המשותף, הוא לא שילם משכנתא, לא שילם מזונות, זו אלימות כלכלית. היא צריכה לקבל חלק גדול יותר בדירה, הוא הסתיר ממנה כספים.

בית הדין הבהיר כי מבחינתנו, לא נכון להגדיר תביעה כספית של בן זוג כאלימות כלכלית, והגדרה זו חוטאת לאמת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מוסיפה ב"כ התובעת: שני הצדדים במשותף רכשו את הדירה. הם חיו יחד 31 שנים, ניהלו תא משפחתי משותף. הדירה רשומה על שם שני הצדדים, והרישום הוא הקובע.

האישה מגיבה: הדירה נרכשה בשנת 93, עשיתי הוראת קבע לתלמוד תורה בבני ברק, הייתה הגרלה, וזכיתי ב-12 אלף דולר. ומכך התחלנו לקנות את הדירה. עוד 5000 דולר המשפחה שלו נתנה, לקחנו משכנתא וכן משכנתא משלימה. עבדתי אז בניקיון בכמה עבודות, ויש לי מסמכי מל"ל. את כל החיים הקדשתי כדי שילמד תורה. מאז שהוא עבר, הוא פתח חשבון לעצמו.

הבעל מגיב: אכן האישה הרוויחה 12 אלף דולר. זה חלק מהסכום שרכשנו את הדירה. חצי מהדירה הייתה משכנתא, אחי נתן לי 5000 אלף דולר, אבי החורג נתן 5000 דולר ועוד אח 3000 דולר. ואמא שלי נתנה עוד 5000 דולר למס שבח של הדירה. רשמנו את הדירה על שם שנינו, לא ראיתי את השפעות שלאחר מכן. היינו נשואים, ולכן רשמתי את הדירה על שם שנינו, לפני משורת הדין. הייתי אברך, הייתי ראש כולל, קבלתי משכורת מאל-המעזיין ועבדתי בשופר סל. שנינו הכנסנו משכורות לחשבון המשותף, ומשם שולמה המשכנתא.

מוסיף ב"כ הנתבע: הוא גלגל כספים גדולים ושחורים, כך שהכסף לבית לא היה ממנה אלא ממנו. הוא פיטם את החשבון המשותף.

בהסכמת שני הצדדים, בית הדין שוחח בנפרד עם כל אחד מהצדדים (ללא רישום פרוטוקול, כמקובל) בניסיון להגיע להסכמות.

למעשה הושגה הסכמה לפיה הדירה הרשומה על שם שני הצדדים שייכת לשניהם בחלקים שווים.

שני הצדדים אף קבלו בקניין את ההסכמה הנ"ל.

בית הדין מאשר את ההסכמה הנ"ל בתוקף של פסק דין.

ייקבע דיון נוסף ליום כ"ו בניסן תשפ"א (8.4.21) בשעה 11.00 באשר לשאר התביעות הפתוחות.

כן ראו האמור בהחלטת בית הדין מיום כ"ז בניסן תשפ"א (9.4.21):

טוען ב"כ הבעל: נבקש שזה יהיה דיון אחרון. הדירה חולקה. יש לחלק בפועל. המצב נוח לאישה לגור שם, אין תיחום של זמן למכירה. אבקש שנקבע 10 ימים לכל צד להחליט האם הוא רוצה לקנות את הדירה. הבעל רוצה לרכוש את הדירה. אחרי 10 ימים יוציאו למתווך. ניתן לו זמן. ואם לא יצליח למכור, יהיה כינוס. כבר הוחלט שזה חצי חצי. שהיא תשלם שכר דירה על תקופת מגוריה עד היום.

טוענת ב"כ האישה: האישה גרה בדירה עם הילדים, והיא משלמת משכנתא לבדה, והבעל חייב לשלם לה מה ששילמה. האישה רוצה לרכוש את חלקו של הבעל בדירה. היא צריכה אישור מהבנק, היא צריכה לבדוק שהיא יכולה לעמוד בתשלום משכנתא. ייקח לה עוד כחודשיים לבדיקות. כן הגשנו תביעה לכתובה והאישה דורשת זאת. צריך לדון כבר עתה בנושא הכתובה כי זה משליך על היכולת שלה לרכוש את הדירה. האב אף לא משלם מזונות. מבקשים שאף יישא בחוב המשכנתא כל השנים שהיא שילמה.

מגיב ב"כ הנתבע: האישה כבר התחילה לבדוק את זכאותה, כפי שאמרה, היא הלכה לבנק לפני חודשיים וסביר שכבר הייתה תשובה. האישה היא זו שביקשה את הגט ופתחה את התיק, כך שאין זכאות לכתובה. באשר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

למשכנתא שהיא טוענת ששילמה, הבעל הוסיף שתי חנויות וחצר והבעל העלה את ערך הדירה. יש קופה של המשפחה, היא שילמה משכנתא והוא שיפץ את הדירה מהכסף שהרוויח. בתקופת מאסרו הוא לא פרנס. הכול אותה קופה. הילדים גדולים, אף בגיל 30, והוא לא חייב לזון אותם. כל הילדים בגירים, למעט אחת בגיל 17 פלוס. האב לא משלם מזונות. יש לו חוב של חודשיים.

מוסיפה ב"כ הנתבעת: לא הוגשה תביעת מזונות ילדים כל השנים. יש בת בגיל 17. הוא לא משלם מזונות. יש לספק לקטינה מדור.

הבת בגיל 17 ושלשה חודשים.

מוסיפה ב"כ הנתבעת: הצדדים היו אמורים לגשת לרב מחפוד להביא שלום, והוא לא הגיע והיא הגיעה. היה כתב אישום שהוא היה אלים, והוא אמור לשלם. הכתובה בסך 26 אלף דולר. אין מקום לטענה שהוא השביח את הדירה. האישה נשאה בחוב המשכנתא ויש לשלם לה מחצית.

טוען הנתבע עצמו: נאמרו שקרים, לא היה דיון אצל הרב מחפוד. היא תבעה גירושין והסכמתי, אך למה כתובה? כיבדתי את רצונה לגט אף שרציתי שלום בית. זו עזות מצח.

התובעת עצמה טוענת: הוא פתח תיק גירושין קודם כשהוא נעצר, הוא נהג באלימות ועשה טרור בבית, הוא היה אברך ולא עבד, רק בחמש שנים אחרונות הוא יצא לעבוד בסופר סל. אני עבדתי והתמסרתי כדי שהוא ילמד תורה. שתקתי בשביל שלום בית, והוא לא הלך. גם לרב מחפוד הוא לא הלך. מחוסר ברירה פתחתי תיק. הילדים לא עובדים, יש להם בעיות נפשיות.

נראה כי שני הצדדים רוצים למנות רו"ח לבחינת היקף הזכויות הפנסיוניות.

עד כאן עיקרי טענות הצדדים ההדדיות.

בית הדין הציע לגשת לפסיקת הדין תוך קבלת סיכומי שני הצדדים טרם הכרעה בסוגיות שעל הפרק. בית הדין שאל את הצדדים האם זהו רצונם, או שמא הם מעדיפים לגשת לפסיקת הדין ללא הגשת סיכומים, אף שכמובן שמורה להם זכות ערעור על כל החלטה. ב"כ הנתבע ביקש פסיקה ללא סיכומים וב"כ התובעת הסכימה לכך, לאחר שיחה והתייעצות עם האישה עצמה מחוץ לאולם הדיונים.

משכך, מעתה בית הדין ישקוד על מתן החלטתו בסוגיות שעל הפרק.

באשר למינוי רו"ח לאיזון זכויות; בית הדין מציע לצדדים לשקול את צעדיהם באשר לכך, לאור העובדה כי שני הצדדים לא עבדו שנים רבות בעבודה מסודרת הכוללת זכויות פנסיוניות, וקיים ספק האם כדאי להוציא הוצאה כספית לרו"ח בבחינת הנתונים, במצב שכזה. תגובת שני הצדדים לכך תוגש בתוך 10 ימים. במידה וצד אחד יעמוד על כך, בית הדין ימנה רו"ח לשם איזון הזכויות.

עד כאן הובאו ציטוטים מהחלטות קודמות בתיקי הצדדים.

ומעתה נכריע במכלול הסוגיות שעל הפרק.

דיון והכרעה

להלן נדון ונכריע בכל סוגיה לגופה, וכל הכרעה תהיה תחת הכותרת הרלוונטית לה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כתובה

למעשה, האישה פתחה תביעת גירושין, ואף תובעת כתובתה.

טענות הצדדים באשר לכך כבר הושמעו בדיון מיום כ"ו בניסן תשפ"א (8.4.21) ומוזכרות בהחלטת בית הדין מיום כ"ז בניסן תשפ"א (9.4.21) כדלהלן:

טוענת ב"כ האישה: האישה גרה בדירה עם הילדים, והיא משלמת משכנתא לבדה, והבעל חייב לשלם לה מה ששילמה. האישה רוצה לרכוש את חלקו של הבעל בדירה. היא צריכה אישור מהבנק, היא צריכה לבדוק שהיא יכולה לעמוד בתשלום משכנתא. ייקח לה עוד כחודשיים לבדיקות. כן הגשנו תביעה לכתובה והאישה דורשת זאת. צריך לדון כבר עתה בנושא הכתובה כי זה משליך על היכולת שלה לרכוש את הדירה. האב אף לא משלם מזונות. מבקשים שאף יישא בחוב המשכנתא כל השנים שהיא שילמה.

מגיב ב"כ הנתבע: האישה כבר התחילה לבדוק את זכאותה, כפי שאמרה, היא הלכה לבנק לפני חודשיים וסביר שכבר הייתה תשובה. האישה היא זו שבקשה את הגט ופתחה את התיק. כך שאין זכאות לכתובה. באשר למשכנתא שהיא טוענת ששילמה, הבעל הוסיף שתי חנויות וחצר והבעל העלה את ערך הדירה. יש קופה של המשפחה, היא שילמה משכנתא והוא שיפץ את הדירה מהכסף שהרוויח. בתקופת מאסרו הוא לא פרנס. הכול אותה קופה. הילדים גדולים, אף בגיל 30, והוא לא חייב לזון אותם. כל הילדים בגירים, למעט אחת בגיל 17 פלוס. האב לא משלם מזונות. יש לו חוב של חודשיים.

מוסיפה ב"כ הנתבעת: לא הוגשה תביעת מזונות ילדים כל השנים. יש בת בגיל 17. הוא לא משלם מזונות. יש לספק לקטינה מדור.

הבת בגיל 17 ושלושה חודשיים.

מוסיפה ב"כ הנתבעת: הצדדים היו אמורים לגשת לרב מחפוד להביא שלום, והוא לא הגיע והיא הגיעה. היה כתב אישום שהוא היה אלים, והוא אמור לשלם. הכתובה בסך 26 אלף דולר. אין מקום לטענה שהוא השביח את הדירה. האישה נשאה בחוב המשכנתא ויש לשלם לה מחצית.

טוען הנתבע עצמו: נאמרו שקרים, לא היה דיון אצל הרב מחפוד. היא תבעה גירושין והסכמתי, אך למה כתובה? כיבדתי את רצונה לגט אף שרציתי שלום בית. זו עזות מצח.

התובעת עצמה טוענת: הוא פתח תיק גירושין קודם כשהוא נעצר, הוא נהג באליומות ועשה טרור בבית, הוא היה אברך ולא עבד, רק בחמש שנים אחרונות הוא יצא לעבוד בסופר סל. אני עבדתי והתמסרתי כדי שהוא ילמד תורה. שתקתי בשביל שלום בית, והוא לא הלך. גם לרב מחפוד הוא לא הלך. מחוסר ברירה פתחתי תיק. הילדים לא עובדים, יש להם בעיות נפשיות.

למעשה, בית הדין לא מצא עילה מוצדקת שלא לחייב את הבעל בכתובת אשתו. בית הדין לא מוצא בעובדה שהאישה פתחה את תיק הגירושין עילה מוצדקת לשלילת זכאותה לכתובה.

באשר לכך, נזכיר האמור בהחלטת בית הדין מיום ז' בכסלו תש"פ (5.12.19):

בפנינו תביעת גירושין כרוכה של האישה.

תיק הגירושין של התובעת נפתח ביום ב' בחשוון תש"פ (31.10.19).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תביעת הגירושין של האישה נודעה לבעל כבר ביום ו' בחשון תש"פ (4.11.19) כאמור בתגובתו לבית הדין ביום ח' בחשון תש"פ (6.11.19).

לאור האמור, בית הדין אינו מקבל את אמירת הבעל החוזרת על עצמה במהלך הדיון כי הוא לא מיוצג, כהצדקה לאי קיום דיון, משום שהיה לו די זמן להתארגן עם ייצוג משפטי גם מבית הכלא שם הוא מרצה עונש.

כיום, האישה מבקשת להתגרש, אף הבעל מסכים עקרונית לגרש.

האישה אינה מוותרת על כתובתה בכפוף לסידור הגט. ב"כ האישה טוען כי האישה דורשת כתובה ופיצוי.

בית הדין הציע כי ייקבע מועד נוסף לדיון באשר לסוגיית הכתובה ונמתין עם סידור הגט.

הבעל מצהיר: אני מוכן לגרש עכשיו, ובלי הכתובה, אין לי עו"ד.

מגיב ב"כ האישה: הבעל כבר תבע גירושין בעבר ולא התייצב לדיונים. לא צריך לקשור את הכתובה בגט. יש גזר דין חמור כלפיו. הדיון על הכתובה יכול לקחת מספר דיונים.

למעשה, הבעל מסכים לגרש היום בתנאי שהדירה תחולק בשווה בין הצדדים והאישה מבקשת כי הם יתגרשו עכשיו ללא קבלת תנאי זה ולדון בכתובה ובפיצוי לאחר הגט.

הבעל מצהיר: אני משתחרר עוד 10 ימים.

מוסיף ב"כ האישה: הבית רשום ע"ש שניהם. היא רוצה את הבית במסגרת הדיון. יש תביעת כתובה ופיצויים. בשנה האחרונה הוא בכלא, ושלוש שנים קודם הוא הורחק בצווי הרחקה.

האישה מגיבה לבית הדין: הדירה שווה 2 מיליון.

אף הבעל מצהיר כי זהו שווי הדירה.

הבעל מגיב באשר לדרישת האישה לקבלת הדירה לידיה: אני זכיתי בדירה, הדירה שלי, אני הבאתי את הכסף לדירה, אני מוכן לגרש ולחלק את הרכוש בשווה.

מוסיף ב"כ האישה: ניתן לנהל משא ומתן, אך לא לקשור זאת עם הגט. התביעה שני מיליון פיצויים וכן את הכתובה. הכתובה בסך 26,000 דולר. יש להם 8 ילדים.

האישה מגיבה לשאלת בית הדין: כבר לפני ארבע שנים שהבעל פתח תביעה, כבר אז רציתי להתגרש.

הבעל מגיב: אני זכיתי בדירה.

האישה מגיבה: אני זו שזכיתי בדירה. אני עבדתי כדי לרכוש את הדירה ואת כל הכסף הוא לקח אליו.

הבעל מגיב: האם גרמה לילדים שלא יראו אותי.

בהסכמת הצדדים, בית הדין שוחח בנפרד עם כל אחד מהצדדים, בניסיון להגיע להסכמות, ברם, לא הושגה ההסכמה המיוחלת. בית הדין שוחח עם שני הצדדים באשר למצב הנתון (שעדיין לא התברר לאשורו בפני בית הדין בהעדר דיון מסודר או דיון להוכחות בתביעות שעשויות לעלות), כולל הצגת סיכוי מול סיכון, ולמרות זאת, שני הצדדים דבקים בעמדתם. בית הדין מתרשם כי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האישה מבינה כי לאור תביעתה הכספית, הגט לא יסודר היום, ובתביעתה לכתובה ובפיצוי, היא לוקחת בחשבון את האפשרות לדחיית מועד סידור הגט בגין כך.

שני הצדדים הושבו לאולם הדיונים, ובית הדין בירר עם הצדדים כמה זמן הם פרודים.

לטענת האישה: הצדדים פרודים ארבע וחצי שנים. הוא היה במעצר בית אצל אימו. כך שארבע וחצי שנים אנו פרודים ולא באותו בית.

הבעל מגיב: אנו פרודים כמעט שלוש וחצי שנים.

עד כאן עיקרי טענות הצדדים ההדדיות.

ובכן, לאחר שמיעת עמדת שני הצדדים, בית הדין אינו מוצא עילה לעכב את גירושי הצדדים, לאור הפירוד הממושך ביניהם בן כמה שנים והסכמתם העקרונית להתגרש.

משכך, בית הדין קובע כי הצדדים יתגרשו לאלתר, כאשר ענייני הכתובה, הפיצוי והרכוש ידונו לאחר הגט.

ואמנם, קיימת עדיפות לפסוק את הכתובה עוד טרם הגט (ואף את הרכוש), וזאת בהתאם לאמור ברמ"א בסדר הגט, סעיף פא, שכתב:

"וישאל הרב אחר הכתובה ושתחזור לבעל הכתובה או תמחול לו, כדי שלא יבואו אחר כך לידי קטט מחמת הכתובה ושיאמר הבעל על מנת כן לא גירשה" (בשם מהר"י מינ"ץ).

דהיינו שישנה חשיבות לסיים את תביעת הכתובה, טרם סידור הגט, כדי שלא יאמר הבעל כי אם היה יודע שעדיין רובץ עליו חיוב, לא היה מגרש.

ברם, עיין בשו"ת בנין ציון (לר"י עטלינגר, סימן קמד) שהעלה שעל פי האמת החשש מאמירתו הזו של הבעל היא רק חשש של לעז, אף שעל פי האמת אין הדבר כן, וניתן לדון בממון אף לאחר הגט, אך סיים כי:

"אף שהראתי פנים להקל בדין זה, עם כל זה לא מלאני לחלוק על דין פשוט של סדר הגט, אמנם מכל מקום, מי שלבו רחבה ורואה קלקולים בחדול הגט, ורוצה לסמוך על דעתו להקל, לענ"ד ימצא סמיכה קצת בהערות הנ"ל".

הרי שלשיטתו מעיקר הדין ניתן להותיר את ענייני הממון והכתובה לאחר סידור הגט, כאשר מוצא בית הדין צורך ונחיצות לכך. בנסיבות דנן, ולאור הפירוד הממושך בן כמה שנים, ודאי שיש נחיצות לקדם את הגירושי בהקדם האפשרי.

ברם, אף לשיטת הרמ"א, ישנה תרופה לכך, והיא - ליידע את הבעל בדבר האפשרות כי לאחר הגט האישה רשאית לתבוע כתובה או שיתקיים דיון לאחר הגט בתביעה זו, ואז כבר לא קיים החשש שיוציא הבעל לעז לאחר מכן באמרו שאם היה יודע שיצטרך לשלם כתובה, לא היה מגרשה.

משכך, בנסיבות תיק זה, שהבעל מודע לתביעת הכתובה והפיצוי של האישה שעלתה בדיון שהתקיים, וכן כשבית הדין מודיע לבעל מפורשות כי לאחר הגט יתקיים דיון בתביעה זו, כבר לא קיים חשש שיוציא הבעל לעז לאחר מכן באמרו שאם היה יודע שיצטרך לשלם כתובה לא היה מגרשה, שהרי הכול גלוי וידוע לפניו, כולל האפשרות שיתחייב בתשלום כתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועוד נוסף מהיבט אחר; למעשה, הדיון בשו"ע, הרמ"א ונושאי כלים בשולחן ערוך אכן העזר סימן קיט באשר למועד פירעון הכתובה, לפני הגט או לאחריו, הוא סביב זכותה של האישה לדרוש לדון בכתובה עוד טרם הגט, שהיא זו בעלת הזכות לכתובתה, אך ודאי שזכות זו אינה שמורה לבעל, לדרוש את הדיון בכתובה טרם הגט.

בית הדין אף לא יסכים לדחיית הגט מחמת אי סיום ההליך הרכושי, שהרי הצדדים נמצאים בסכסוך קשה מאוד, הפירוד ארוך מאוד בן כמה שנים, ואין הצדקה להמתין עם סידור הגט עד לסיום ההליך הרכושי, ובכך להעצים עוד יותר את הסכסוך האישי ואת התקלות העוללות לארע מכך (וע"פ שיטת בנין ציון, לר"י עטלינגר, סימן קמד, שמעיקר הדין ניתן להותיר את עניני הממון לאחר הגט, כאמור מעלה).

בעניין זה, ראו אף האמור בהחלטת בית הדין הגדול בתיק אחר (תיק 902112/2), שם נאמר כי:

"יש לפעול ע"פ המתווה שקבע בית הדין האזורי שיש להתגרש ולאחר מכן תידון תביעת הכתובה וחלוקת הרכוש. זו הדרך הנכונה והיעילה ביותר לסיום חיי הנישואין כאשר הסכסוך קשה בין הצדדים".

משכך, המזכירות תפתח תיק לסידור גט, הצדדים יתגרשו כבר עתה; ולאחר הגט, ככל שתוגש בקשה על ידי התובעת או הנתבע לקביעת מועד לדון בכתובה, פיצוי או חלוקת רכוש, בית הדין ישקול קביעת מועד כמקובל, אשר יהיה דיון הוכחות בתביעות שיעלו.

למעשה, רק כשנה לאחר מכן, ביום ט' בטבת תשפ"א (24.12.20), הבעל הואיל לגרש את אשתו (ולאחר שנדחה ערעורו בבית הדין הגדול). והעיקר העולה מהאמור בהחלטה הנ"ל באשר לתביעת הכתובה הן האמירות של בית הדין כי:

כיום, האישה מבקשת להתגרש, אף הבעל מסכים עקרונית לגרש. האישה אינה מוותרת על כתובתה בכפוף לסידור הגט.

[...]

ובכן, לאחר שמיעת עמדת שני הצדדים, בית הדין אינו מוצא עילה לעכב את גירושי הצדדים, לאור הפירוד הממושך ביניהם בן כמה שנים והסכמתם העקרונית להתגרש.

כך שהבעל הסכים לגרש מיד, ואין כל עילה לסבור כי האישה לא זכאית לדמי כתובתה. וכל שכן, בנסיבות בהם היא תבעה את הגירושין בשל אלימות הבעל כלפיה ומאסרו הלא קצר יחסית של הבעל בגין כך. כך שאף אם האישה הייתה רוצה גירושין והבעל היה חפץ בשלום, מה שלא היה בפועל, היא הייתה זכאית לכתובתה, שהרי דרישתה לגירושין הייתה מוצדקת.

משכך, בית הדין קובע כי הנתבע חייב בכתובת התובעת במלואה, בסך 26 אלף דולר (שער יציג להיום), והוא ישלם זאת לתובעת בתוך 45 יום מהיום, ברם, הוא רשאי לשלם זאת מתוך חלקו בדירה, וככל והליך המכירה של הדירה אכן יבוצע בהקדם.

חלוקת הדירה

באשר לחלוקת הדירה, ראו טענות שני הצדדים כאמור בהחלטת בית הדין מיום כ"ז בניסן תשפ"א (9.4.21):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

טוען ב"כ הבעל: נבקש שזה יהיה דיון אחרון. הדירה חולקה. יש לחלק בפועל. המצב נוח לאישה לגור שם, אין תיחום של זמן למכירה. אבקש שנקבע 10 ימים לכל צד להחליט האם הוא רוצה לקנות את הדירה. הבעל רוצה לרכוש את הדירה. אחרי 10 ימים יוציאו למתווך. ניתן לו זמן. ואם לא יצליח למכור, יהיה כינוס. כבר הוחלט שזה חצי חצי. שהיא תשלם שכר דירה על תקופת מגוריה עד היום.

טוענת ב"כ האישה: האישה גרה בדירה עם הילדים, והיא משלמת משכנתא לבדה, והבעל חייב לשלם לה מה ששלמה. האישה רוצה לרכוש את חלקו של הבעל בדירה. היא צריכה אישור מהבנק, היא צריכה לבדוק שהיא יכולה לעמוד בתשלום משכנתא. ייקח לה עוד כחודשיים לבדיקות. כן הגשנו תביעה לכתובה והאישה דורשת זאת. צריך לדון כבר עתה בנושא הכתובה כי זה משליך על היכולת שלה לרכוש את הדירה. האב אף לא משלם מזונות. מבקשים שאף יישא בחוב המשכנתא כל השנים שהיא שילמה.

מגיב ב"כ הנתבע: האישה כבר התחילה לבדוק את זכאותה, כפי שאמרה, היא הלכה לבנק לפני חודשיים וסביר שכבר הייתה תשובה. האישה היא זו שביקשה את הגט ופתחה את התיק. כך שאין זכאות לכתובה. באשר למשכנתא שהיא טוענת ששילמה, הבעל הוסיף שתי חנויות וחצר והבעל העלה את ערך הדירה. יש קופה של המשפחה, היא שילמה משכנתא והוא שיפץ את הדירה מהכסף שהרוויח. בתקופת מאסרו הוא לא פרנס. הכול אותה קופה. הילדים גדולים, אף בגיל 30, והוא לא חייב לזון אותם. כל הילדים בגירים, למעט אחת בגיל 17 פלוס. האב לא משלם מזונות. יש לו חוב של חודשיים.

מוסיפה ב"כ הנתבעת: לא הוגשה תביעת מזונות ילדים כל השנים. יש בת בגיל 17. הוא לא משלם מזונות. יש לספק לקטינה מדור.

הבת בגיל 17 ו 3 חודשים.

מוסיפה ב"כ הנתבעת: הצדדים היו אמורים לגשת לרב מחפוד להביא שלום, והוא לא הגיע והיא הגיעה. היה כתב אישום שהוא היה אלים, והוא אמור לשלם. הכתובה בסך 26 אלף דולר. אין מקום לטענה שהוא השביח את הדירה. האישה נשאה בחוב המשכנתא ויש לשלם לה מחצית.

טוען הנתבע עצמו: נאמרו שקרים, לא היה דיון אצל הרב מחפוד. היא תבעה גירושין והסכמתי, אך למה כתובה? כיבדתי את רצונה לגט אף שרציתי שלום בית. זו עזות מצח.

התובעת עצמה טוענת: הוא פתח תיק גירושין קודם כשהוא נעצר, הוא נהג באלימות ועשה טרור בבית, הוא היה אברך ולא עבד, רק בחמש שנים אחרונות הוא יצא לעבוד בסופר סל. אני עבדתי והתמסרתי כדי שהוא ילמד תורה. שתקתי בשביל שלום בית, והוא לא הלך. גם לרב מחפוד הוא לא הלך. מחוסר ברירה פתחתי תיק. הילדים לא עובדים, יש להם בעיות נפשיות.

ובכן, כיום, ששני הצדדים גרושים וכבר הוחלט בעבר לאור הסכמת הצדדים כי דירת הצדדים תחולק ביניהם בשווה (ראו ההחלטה המצוטטת מעלה מיום ה' באדר תשפ"א (17.2.21)), אין עילה מוצדקת שהדירה לא תחולק ביניהם לאלתר. לא נמצאו בטענות התובעת עילה מוצדקת שלא לנהוג כך. הילדים גדולים, והקטינה שבהם קרובה לגיל 18, כך שאין בהיותם גרים בדירה כל הצדקה לעכב את פירוק השיתוף בדירה לאלתר. אף טענתה של התובעת כי יש להחליט

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

קודם בכתובה כדי שתשקול את צעדיה באשר לדירה, אין בה כבר רלוונטיות, לאור ההכרעה באשר לכתובה כאמור מעלה.

משכך, בית הדין מורה על פירוק השיתוף בדירת הצדדים לאלתר. בית הדין מקציב לצדדים 60 יום למכירת הדירה בכוחות עצמם לצד ג', זאת ככל והם לא רוצים לרכוש אותה בעצמם. במידה ושניהם רוצים בדירה, תיערך בין שניהם התמחרות, וזאת בתוך 30 יום מהיום, ואז יוקצבו לצד שזכה בהתמחרות 45 יום לרכישת הדירה בפועל ופינוי הדירה. לאור המתחנות הנצפית בין הצדדים, בית הדין ימנה עו"ד חיצוני (כתשלום) שיבצע להם את ההתמחרות, במידה ומי מהם יבקש זאת. במידה ולא תבוצע התמחרות במועד שהוקצב (אם שניהם ירצו לרכוש) ואף הדירה לא תימכר לצד ג' בתוך 60 יום (ככל ששניהם לא יחפצו לרכוש), אזי בית הדין ימנה את באי כוח הצדדים ככונסי נכסים למכירת הדירה ויקציב להם עוד 45 נוספים לשם כך. במידה ואף הם לא יצליחו במשימתם בתוך פרק זמן זה, בית הדין ימנה כונס חיצוני לשם מכירת הדירה וחלוקת תמורתה בין הצדדים.

החזרי משכנתא

באשר לתשלומי המשכנתא ששלמה התובעת לבדה (טענות שני הצדדים באשר לכך ושומות מעלה בהחלטה מיום כ"ז בניסן תשפ"א (9.4.21)); בית הדין קובע כי הנתבע ישלם מחצית מכך. הדירה שייכת לשניהם, המשכנתא זו הלוואה שנלקחה על ידי שניהם לשם רכישת הדירה, כך שאין הצדקה שהנתבע לא ישלם את חלקו בהלוואה זו. אף אם הנתבע שיפץ את דירת הצדדים מכספו, כטענתו, אין בכך כדי להפחית מחיובו לדמי המשכנתא, שזו הלוואה שנלקחה אף על ידו. בנוסף, שיפוץ הדירה נעשה מכספים משותפים, שהרי בקרב בני זוג החיים בשיתוף, תורם כל פעם מי מהם לצורך החיים המשותפים או לצורך הרכוש המשותף, כתרומה משותפת, ואין הצדקה לכך שייטול את השקעתו חזרה. בנוסף, כל הרווחים של הצדדים משותפים לאיזון, כך שכל שיפוץ דינו שנעשה בשיתוף.

דמי שימוש

באשר לתשלומי שכירות הדירה (דמי שימוש) ביחס לתקופה בה התגוררה התובעת לבדה בדירה (טענות שני הצדדים באשר לכך ושומות מעלה בהחלטה מיום כ"ז בניסן תשפ"א (9.4.21)); בית הדין צועד בהתאם להלכה הידועה כי עד הגירושין, האישה פטורה מתשלום דמי שימוש. ברם, מעת הגירושין ואילך, היא חייבת בכך. לא נמצאה עילה מוצדקת לחרוג מהלכה זו בנסיבות דנן. הצדדים גרושים מיום ט' בטבת תשפ"א (24.12.20), כך שמאז ועד מכירת הדירה בפועל, על פניו התובעת חייבת לנתבע מחצית דמי שכירות דירה ספציפית זו לכל חודש בו היא התגוררה בה לבדה.

ברם, על דרך הפשרה, התובעת תשלם רק רבע דמי שכירות. להלן נבאר קביעה זו.

כתב השולחן ערוך בחושן משפט סימן סע"ף ו' וזה לשונו:

הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, שאמר לו 'צא', ולא יצא, חייב ליתן לו כל שכרו. ואם לא אמר לו 'צא', אם אותה חצר אינה עשויה לשכר, אינו צריך להעלות לו שכר.

והוסיף הרמ"א בשם המרדכי (ביחס למקרה שלא אמר לו "צא" ובחצר שאינה עשויה לשכר): "ואף על פי שהוציא את בעל הבית בעל כרחו מן הבית והוא דר בו". ועוד הוסיף בשם הנימוקי יוסף: "ואפילו היה רגיל להשכיר, רק שעשכשו לא עביד למיגר, בתר האי שעתא אזלינן".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והוסיף השו"ע שפטור זה שחצר שאינה עשויה לשכר הוא אף על פי שדרך הדר שם לשכור מקום לעצמו, זאת משום שזה נהנה וזה אינו חסר.

עוד הוסיף הרמ"א את המובא במרדכי ובנימוקי יוסף:

ודוקא שכבר דר בו (= אז פטור לשלם בחצר שאינה עשויה לשכר), אבל לא יוכל לכופו לכתחילה שיניחנו לדור בו, אף על פי דכופין על מדת סדום במקום שזה נהנה וזה אינו חסר, הני מילי בדבר דאי בעי ליהנות לא יוכל ליהנות. אבל ככי האי גוונא דאי בעי בעל חצר ליהנות ולהרוויח להשכיר חצירו היה יכול, אלא שאינו רוצה, אין כופין אותו לעשות בחנם.

ועיין עוד בזה מה שכתב בשו"ת מהרשד"ם חלק חו"מ סימן תס"ג (ד"ה תשובה).

והוסיף השולחן ערוך וכתב:

ואם החצר עשויה לשכר, אף על פי שאין דרך זה לשכור, צריך להעלות לו שכר, שהרי חסרו ממון.

ביחס לזה הוסיף הרמ"א הלכה חשובה:

וסתם בתים בזמן הזה קיימי לאגרא, ואף על גב דעדיין לא השכירו מעולם (מרדכי פרק כיצד הרגל, והגהות מיימוני פ"ג דגזילה, ועיין בת"ה סימן שי"ז).

ביחס לנידון שלפנינו; לכאורה, על פי המקורות שהובאו לעיל חייבת הנתבעת לשלם דמי שימוש יחסיים לתובע מעת הגירושין ואילך מכוח שני דינים:

א. הבעל אמר לה "צאי" (כבר מתחילת ההליך הבעל ביקש את חלוקת הדירה, כמתואר מעלה), ועל פי המובא לעיל, בכגון זה בכל מקרה חייב הדר להעלות שכר לבעל הבית (מקור הדין הוא ברבנו ירוחם, נתיב יב חלק א בשם ה"ר יונה, וכן מבואר ברשב"א ב"ק צז ב ד"ה אמר ר"פ), שהרי אין אומרים בזה את הכלל "כופין על מידת סדום", כמובא בסמ"ע שם ס"ק יד (ותשלם האישה על השימוש בחלקו בדירה).

ב. גם אילו לא היה אומר לה התובע "צאי", הייתה חייבת לשלם את מגוריה בבית שאינו שלה (בחלק שאינו שלה), משום שבית זה הוא חצר העשויה להשכיר, וכל שכן על פי דברי הרמ"א שסתם בתים כיום עומדים להשכיר (אין נהוג שיש לאדם דירה פנויה ואינו משכירה לאחרים).

ואמנם יש מהראשונים הסוברים שהדר בחצר חברו שלא מדעתו ואינו נהנה, שהיה מוצא דירה אחרת בחנם, פטור, אף על פי שהדירה עומדת להשכירה, שאין זה אלא גרמא (תוספות ב"ק כ ע"א ד"ה זה, רא"ש שם פ"ב סי' ו בשם הר"י, מרדכי שם סימן טז בשם ר' פרץ והג"א שם בשם מהרי"ח) והוי כמבטל כיסו של חברו. אולם עניין זה לא יוכל לפטור את הנתבעת שלפנינו משלומי השימוש בדירה, שהרי אין לנו סמך לכך שיכלה למצוא דירה בחינם, וכן משום שרוב הראשונים חולקים על כך וסוברים שבכל חצר העשויה להשכיר, הדר שם חייב, אף אם אין דרכו לשכור (רי"ף ב"ק שם, רא"ש שם, רמב"ם, גזלה ואבדה פרק ג הלכה ט, הרא"ה שם בשם כל הגאונים ורבו, נמוק"י שם בשם רמ"ה וריטב"א, אור זרוע ב"ק פ"ב סימן קכג בשם ר"ש ב"ר אברהם וראבי"ה, שו"ע חו"מ סימן שסג סעיף ו), שהרי אכל מחסרון הממון של חברו (ועי' אנציקלופדיה תלמודית ערך גרמא וגרמי).

ברם, בנידון דנן, גם ילדי הצדדים הבגירים גרים עם התובעת בדירה. ונראה להוסיף ולומר, שבנידון דידן ישנה סברא לחייב אותה בדמי שימוש אף אם לא היה הבית עומד להשכרה. זאת על פי המובא במסכת בבא קמא דף כא, שהסיבה שהדר בחצר חברו פטור להעלות לו שכר (בחצר דלא קיימא לאגרא) היא משום הסברא שטוב הוא לבית שישבו בו אנשים (או משום שלא באים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לשם מזיקים, או משום שדיירי הבית מטפלים בבית בעת שהותם בו), והרי בנידון שלפנינו גרה האישה בבית יחד עם ילדיה (במשך חלק מהתקופה גרה רק עם בתה), וניתן לומר שהבית היה נשמר אף אם לא הייתה היא עצמה מתגוררת בו.

סברא זו מובאת גם בשו"ת מהרשד"ם (חלק חו"מ סימן תסג) שכתב בסוף תשובתו:

אבל הדר בחצר חברו, אי לאו משום דכתיב 'ושאיה יוכת שער' או משום טעמא דביתא מיתבא יתיב היה צריך להעלות לו שכר, ולא יועיל טעמא דזה נהנה וזה אינו חסר.

סברא זו מובאת גם בשו"ת תורת אמת (סימן קכט):

ולהכי דבדר בחצר חברו אפילו שכבר דר, כיון שהוא שלו של בעה"ב ואין לזרים אתו, אי לאו משום טעמא דושאיה יוכת שער או טעמא דביתא מיתבא יתיב, היה חייב להעלות לו שכר, ואין בזה מדת סדום שיקח ממונו של אדם בעל כורחו.

מאידך גיסא היה מקום לומר שאם לא הייתה היא גרה שם, גם ילדיה לא היו גרים שם, שהרי סמוכים על שולחנה, וממילא לא ניתן להסתמך על סברא זו בכל מקרה, ועדיין צריך עיון בזה.

משכך, לאור סברא זו, ולאור מגורי הילדים הבגירים בבית הצדדים (ויתכן ואם התובעת היתה עוברת דירה, אף הם לא היו מתגוררים שם), יש לצמצם את דמי השימוש, על דרך הפשרה, ויש לחייב את הנתבעת רק ברבע מדמי שכירות חודשית מעת הגירושין ואילך, עד שתפנה את הדירה.

ואולם, למרות כל המקורות שהובאו לעיל שיש לחייב את הנתבעת בדמי שימוש מעת גירושי הצדדים בפועל, ישנו מקור נוסף שממנו עולה לכאורה שהיא פטורה מלשלם דמי שימוש עבור מגוריה בדירה המשותפת.

ברמ"א חו"מ (סימן קעא סוף סעיף ח) מובא אודות חלוקה בין שותפים:

לא חלקו, והשתמש בו אחד מן השותפין כמה שנים, לא יוכל אחר כך האחר לומר אשתמש גם כן זמן שנשתמשת, דכל זמן שלא חלקו כל אחד בשלו הוא משתמש (רשב"א, סימן תתקט).

הרי גם בנידון שלפנינו מדובר בדירה המשותפת בין שניהם, ורשאית הנתבעת לטעון שהשתמשה בשלה, ואין לתבוע ממנה שכר עבור כך.

יש לבאר שכל המקורות שהובאו לעיל (שעולה מהם לחיוב תשלומים) הינם רק ביחס לאדם שגר בדירתו של חברו מבלי קבלת רשות, אך אינם מיוחסים לדירת השותפים, שדר שם שותף אחד לבדו (שהרי גר בחלקו ברשות).

יש לציין כי אילו הייתה האישה משכירה את הדירה המשותפת באותה תקופה, היה השכר לאמצע בכל מקרה, כמובא בנתיבות המשפט שם ס"ק יב ובפ"ש שם ס"ק ט.

ברם, מאידך גיסא, ניתן לטעון טענה אחרת. למעשה, אם הייתה האישה מוציאה את התובע מהדירה, ולא נותנת לו אפשרות לגור שם (כגון צו מניעה או צו הרחקה), הייתה מחויבת לשלם לו דמי שימוש, שהרי לא היה יכול לגור שם כמותה (ועיין ברא"ש ב"ק פרק ב סימן ו, וכן עיין במחנה אפרים שהובא לעיל, וכן עיין שורת הדין כרך יא עמוד ש). ויתכן לומר שעצם העובדה שהאישה לא פינתה את הדירה, והיה הבעל לשעבר מנוע מלגור שם משום האיסור לגור עם גרושתו, הוי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כאילו מנעה ממנו את המגורים שם, ובפועל נראה כי סברא זו גוברת על האמור לעיל באשר למגורי שותף בדירת השותפים.

לאור כל האמור ועל דרך הפשרה, קובע בית הדין שיש לחייב את הנתבעת רק ברבע מדמי שכירות חודשית על דירה ספציפית זו מעת הגירושין ואילך, ועד שתפנה את הדירה בפועל.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום א' באייר התשפ"א (13/04/2021).

הרב יצחק אושינסקי – אב"ד   הרב מאיר קאהן   הרב יעקב מ' שטיינהויז

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה